

KORTE WEERGAVE VAN HET GESPREK OVER HET HERSTELLEN VAN BIODIVERSITEIT DOOR MIDDEL VAN ‘REWILDING EN NATUURONTWIKKELING’

De bijeenkomst wordt ingeleid door dr. Liesbeth Bakker, ecooloog en onderzoeker/projectmanager afdeling water ecologie van het Nederlands Instituut Ecologie. “Rewilding” houdt in dat dynamisch natuurbeheer plaatsvindt zonder vast einddoel.

Naast Liesbeth Bakker namen deel aan de discussie:

- Gerd, bioloog (met echtgenote Marijke) en docent duurzaamheid bij Avans;
- een student sociale geografie en planologie. Ook als student kom je in contact met ecologie;
- Paul, opgegroeid met Verdrag van Rome. Actief in het sociaal domein;
- Nelleke, intern begeleider van school;
- Arie, ook afgestudeerd andragoloog, heeft club van Rome nooit meer losgelaten;
- Ruud, van biodiversiteit, moestuin etc. en jonge meubelmaker op de weg terug naar het onderwijs;
- Petra, andragoloog bevoegdheid maatschappijleer onderwijs mens, schoolopleider, erg bekend met de natuurgebieden op Texel;
- Truus, gepensioneerd andragoloog met vooral een Europese loopbaan.

Iedereen vindt het leuk en nuttig om deel te nemen aan het symposium, ook als je geen andragoloog bent. In deze middagsessie gaat het vooral over verduurzaming, ecosystemen die achteruitgaan en hoe je in de maatschappij biodiversiteit kunt verbeteren. Het gaat vooral ook over de ontwikkeling van ecosystemen en een beter evenwicht tussen het gemeenschappelijk belang en individueel belang.

Liesbeth Bakker geeft een korte inleiding vanuit de denkwereld van de ecooloog. Er zijn parallellen te trekken tussen ecosystemen en brede consortia. Bedrijven die zich aanpassen aan marktomstandigheden overleven. Ecosystemen die zich aanpassen ook. Ze geeft als voorbeeld de Marker Wadden in aanbouw. Menselijke activiteit duwt natuurlijke systemen in de richting van verlies aan biodiversiteit. Er is overtuigend bewijs voor klimaatverandering (zie Living Planet Report (2018) van het Wereld Natuur Fonds).

Wat gebeurde er?/gebeurt er?

- achteruitgang van populatie van dieren; toenemende invloed van de mens, zoals bijvoorbeeld jacht, exploitatie, visserij, habitatdegeneratie, trends zoals minder weidevogels, natte graslanden etc.;
- er is een groeiend inzicht in hoe hard en hoe dramatisch het achteruitgaat, zoals bijvoorbeeld 75 procent afname van insecten in beschermde natuurgebieden.

Samenvattend is meestal de conclusie dat er een filosofie van doemdenken is ontstaan:

Er is geen controle over waterhuishouding, pesticide en stikstof en de natuur is niet zelfredzaam meer. Er is intensief beheer nodig.

Denk bijvoorbeeld aan de herstelpraktijk op het boerenland met weidevogels! Je zou het liefst resultaten zien en je zou willen dat het lijkt op wat het vroeger was. Hoe mooi zou het Drentse Aa gebied kunnen zijn? Maar het blijkt erg lastig om gebieden terug te zetten naar hoe het vroeger was.

Misschien moet de discussie meer gaan over het houden wat je nog hebt, zoals bijvoorbeeld:

- Focus op natuurlijke systemen in plaats van op landbouw;
- Ontwikkeling van nieuwe natuur, maar geen agrarische natuur;
- Vooruit kijken hoe wij het beter kunnen maken;
- Zelfredzaamheid en geen industrialisering;
- Nieuwe partners zoeken buiten de landbouw.

Hoe kan verandering door rewilding tot stand komen? Bijvoorbeeld door:

- Projecten met nevengeulen en natuurgebieden die mogen overstromen.
- De Afsluitdijk is een ramp voor ecologie; misschien is het beter om het migratiesysteem te herstellen!
- Steendijken, Markermeer, dijken met land en een muur met water laten ontstaan.
- Natuurlijke processen stimuleren en meer mogelijkheden voor planten en dieren.
- Verbreding van rivieren. Moerasgebieden aanleggen; vasthouden van water.
- (Mensen lijken ook meer geïnteresseerd in wilde dieren).

Een goed voorbeeld lijkt Kempen-Broek te zijn, een 25.000 hectare Nederlands en Belgisch grensoverschrijdend landschap, gekenmerkt door een aaneenschakeling van natuurgebieden. Men maakt gebruik van wandellussen en je kunt de verschillende lussen lopend aan elkaar rijgen.

Misverstanden en problemen

In openbare discussies blijken ook veel misverstanden rond rewilding te bestaan. Je geeft een reservaat terug aan de natuur en het moet tegelijkertijd mens-inclusief worden. Maar hoe doe je dat in een dichtbevolkt land en welke stappen maak je om het gebied meer natuurlijk te maken, niet te groot, met toch ergens een hek of juist geen! Er is ook veel te leren hoe je het niet moet aanpakken. Andere vormen van beheer zoals een statische structuur daar kun je niet zoveel mee.

Sommige vormen van beheer richten zich op inheemse soorten dieren, zoals waterbuffels en wilde zwijnen. In het gesprek kwamen grote en kleine voorbeelden langs van 'rewilding'. Maar wat doe je bijvoorbeeld als er plotseling een wolf je dorp of stad binnenloopt? En is het tij wel te keren?

Al met al was het een open en prettig gesprek, waarbij de meningen niet erg uiteenliepen en waarbij iedereen zich goed geïnformeerd voelde over dit, transdisciplinaire, complexe onderwerp "met toch wel ergens andragologische/veranderkundige elementen".

Verslag: Truus Ophuysen